

luid luid geluidenatlas

educatieve fiche rond luister- en taalvaardigheid

Introductie

Geluidsarmoede en luisterblindheid

We leven in een visuele maatschappij en staan daardoor nauwelijks stil bij hoe de wereld rondom ons klinkt. Hoe meer we kijken, hoe minder we luisteren, zo lijkt het wel. We horen misschien wel vanalles, maar echt luisteren doen we niet. We hebben met andere woorden wel een beeldcultuur, maar geen luistercultuur. Nochtans heeft geluid onbewust een hele grote impact op ons welbevinden, onze gezondheid en onze productiviteit.

Als we mensen bevragen over geluid, dan associëren ze dat vaak met negatieve termen zoals lawaai, gehoorschade en geluidsoverlast. Nochtans zijn er ook heel mooie en interessante geluiden die ons omringen: een tikkende vlaggenmast, het ritme van een roltrap, een auto die over natte kasseien dendert, sissend spek in een hete pan, frisdrank over ijsblokjes gieten, de folie van een nieuwe pot choco doorprikken, het aanstrijken van een lucifer, ...

Een zintuiglijke cultuur hangt samen met een taal. Kijk maar naar de rijke taal van sommeliers, barista's en chefs rond smaak en geur... Maar taal rond geluid en luisteren hebben we (muziek niet te na gesproken) amper ontwikkeld.

Het lukt vaak wel om geluiden te omschrijven waarvan we de bron kennen, bijvoorbeeld een knarsende deur of een piepende ballon. Maar wanneer we de oorsprong van een geluid niet kennen, wordt het al een heel pak moeilijker om het te omschrijven. We kunnen iets vertellen over het volume, de toonhoogte of het ritme van een geluid, maar daar houdt het vaak op. We beschikken gewoonweg niet over de juiste woorden om geluiden goed te omschrijven.

Hoe kweken we een luistercultuur?

Als we een taal rond geluid willen cultiveren, dan moeten we het gesprek aangaan met heel veel mensen ... Pas wanneer massa's mensen het eens geraken over een bepaalde taal, kan er ook een cultuur rond ontstaan.

Geluidenatlas is een platform dat dit gesprek wil opstarten en woorden wil zoeken die geluid 'het best' omschrijven. Als je wil meewerken, dan kan je naar geluidenatlas.org gaan om de survey in te vullen. Maar als je graag wat dieper wil uitpluizen hoe je zo iets met een groep mensen kan aanpakken, dan stellen we hieronder een educatief stappenplan voor.

[Via deze link kan je de 40 geluiden van Geluidenatlas apart beluisteren.](#)

Wat?

Dit is een educatieve fiche voor iedereen die wil werken rond:

- taal en communicatie
- het onder woorden brengen van ervaringen
- geluidsgelletterdheid: praten over en bewustwording rond geluid en luisteren
- perceptiewisseling: ervaringen en ideeën over geluid en luisteren met elkaar delen

Voor wie?

- Deze oefeningen zijn **geschikt voor alle leeftijden**.
- Hoe heterogener de groep, hoe rijker de discussies.

Hoe lang?

Elke oefening duurt ongeveer 2 uur, maar je kan er ook makkelijk twee dagen rond werken.

Welke eindtermen?

- De deelnemers drukken op een verbale en non-verbale manier ervaringen uit.
- De deelnemers nemen initiatief in de confrontatie met het onverwachte, het toevallige, het onbekende.
- De deelnemers onderzoeken expressiemogelijkheden van de gekozen uitdrukingsvorm.
- De deelnemers bouwen een innerlijk voorstellingsvermogen op en tonen dit aan de anderen.
- De deelnemers breiden de eigen waarnemings-, belevings- en verbeeldingswereld uit door onderling in dialoog te gaan.
- De deelnemers reageren op impulsen van anderen.
- De deelnemers reflecteren over elkaars (artistiek) product, proces en presentaties.

Benodigheden

De benodigheden verschillen naargelang de oefening.

Oefening 1

- geluidsobjecten: objecten waarmee je geluiden kan maken, dit brengen de leerlingen of deelnemers zelf mee
- blinddoeken (eventueel kan de oefening ook met gesloten ogen)
- optioneel: pen en papier om notitie te nemen

Oefening 2

- toegang tot het internet
- speakers
- invulblaadjes (zie verder)

Oefening 3

- klei, water en materiaal om de tafel te beschermen
- textiel
- andere voorwerpen met verschillende texturen zoals bijvoorbeeld hout, plastic, blik, ...
- knutselmateriaal: scharen, ijzerdraad, lijm, ...

Een aantal educatieve mogelijkheden

Twee opmerkingen vooraf:

- Er bestaat geen goed of fout antwoord. Het gaat om subjectieve materie, alle antwoorden hebben hun waarde.
- Investeer in een open klimaat waar iedereen zich veilig voelt om te communiceren over hoe een geluid aanvoelt en ervaren wordt.

© Marjolein Van Laere

Oefening 1: Verklanken van woorden – een oefening in co-listening

Laat de deelnemers een geluidsobject meebrengen waarmee ze een 'kruimelig', een 'massief' en/of een 'koortsig' geluid kunnen maken. Bij uitbreiding kan je ook zelf nog andere woorden toevoegen.

Een geluidsobject is een voorwerp waarmee je makkelijk en herhaaldelijk een geluid kan produceren door het aan te raken of te manipuleren (bijvoorbeeld tikken of slepen langs een tafel, de vloer, een gordijn ...).

Alle deelnemers sluiten de ogen of zijn geblinddoekt, behalve de geluidenmaker.

De geluidenmaker produceert zijn/haar/hun geluid dat zo dicht mogelijk het woord 'kruimelig', 'massief' of 'koortsig' benaderd.

Nu wordt iemand anders de geluidenmaker. Zo maakt elke deelnemer om de beurt een geluid. Maak na een aantal geluiden een vergelijking en ga op zoek naar de gelijkenissen en verschillen.

Probeer ten slotte om het geluid dat het dichtst bij het woord aanleunt te definiëren, bijvoorbeeld "het geluid van x was het meest kruimelig, omdat het niet te luid en te hoog was", "het geluid was eerder van lange duur en bestond uit veel kleine elementen (één kruimel is niet kruimelig)" ...

Hetzelfde doe je met de andere begrippen. Evalueer hoe de begrippen uiteindelijk van elkaar verschillen. Als dit goed lukt, kan je ook een geluidsopname in drie zinnen laten omschrijven.

Geef de tekst vervolgens aan iemand die het geluid nog niet heeft gehoord en die het aan de hand van de omschrijving probeert na te maken met geluidsobjecten. Luister nadien samen naar de opname en bespreek de gelijkenissen en verschillen met de interpretatie van de omschrijving. Zo kan je de omschrijving nuanceren.

Oefening 2: Verwoorden van klanken – een oefening in fijnproeven

In deze oefening gaan we geluiden verbeelden. We openen de survey op geluidenatlas.org en spelen een geluid af. We proberen niet om de oorsprong van het geluid te raden, maar wel om ons de klank voor te stellen als een object: een vorm met een textuur, omtrek, humiditeit, temperatuur, breedte, hoogte, lengte, gewicht en materie. Dit kan initieel voor sommige mensen een abstracte vraag lijken, maar dit lost zichzelf meestal op eens ze hun verbeelding beginnen te gebruiken.

Laat het geluid meerdere keren horen. Iedereen duidt op een invulblaadje (zie achteraan) aan waar het geluid zich voor hen situeert op elk van de 9 assen met een schaal van 0 tot 10.

Wanneer iedereen dit voor zichzelf gedaan heeft, daag je de deelnemers uit om de extreme scores (0, 1, 9 of 10) te nuanceren door op zoek te gaan naar synoniemen. Als iemand bijvoorbeeld 9/10 voor temperatuur geeft, wil dat zeggen dat die het geluid als héél warm aanvoelt. Kan hij/zij/die het geluid verder nuanceren met een synoniem als gloeiend, vurig, zwoel, ...?

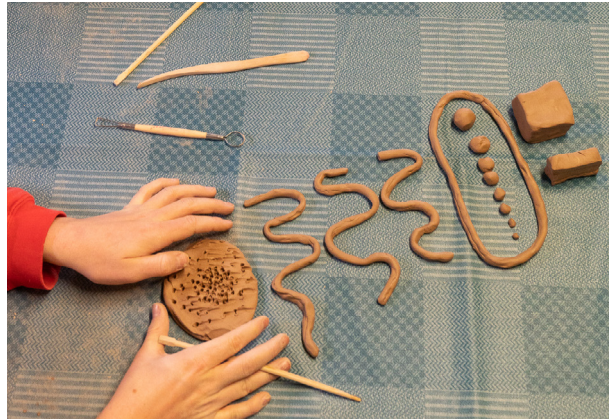
Alle deelnemers gaan hun antwoorden met elkaar vergelijken. Luister vervolgens opnieuw en probeer samen tot een soort consensus te komen, zoals fijnproevers een review schrijven over een bepaalde wijn. Deze score en eventuele gevonden synoniemen kan je online toevoegen aan de Geluidenatlas-survey.

Oefening 3: Vormgeven van geluiden – geluiden tastbaar maken

Deze oefening leunt sterk aan bij de vorige, maar in plaats van het geluid mentaal als object te verbeelden, gaan we dit fysiek doen aan de hand van klei, textiel en andere voorwerpen.

© Kurt Stockman

© Kurt Stockman

© aifoon

Beluister met de hele groep hetzelfde geluid. Probeer niet de bron van het geluid, maar het geluid zelf vorm te geven. Stel je het geluid voor als iets wat je kan voelen, betasten of aanraken en maak dat mentale object na met de klei en/of het andere materiaal. Dit lijkt een abstracte oefening, maar laat iedereen verbeelden, knutselen en prutsen. Ze komen wel tot een resultaat.

Wanneer iedereen zijn/haar/hun (klei)vorm klaar heeft, kunnen ze elkaars werk gaan betasten. Probeer de deelnemers zo gedetailleerd mogelijk te laten omschrijven wat de gelijkenissen en verschillen zijn tussen de werken.

Opmerkingen:

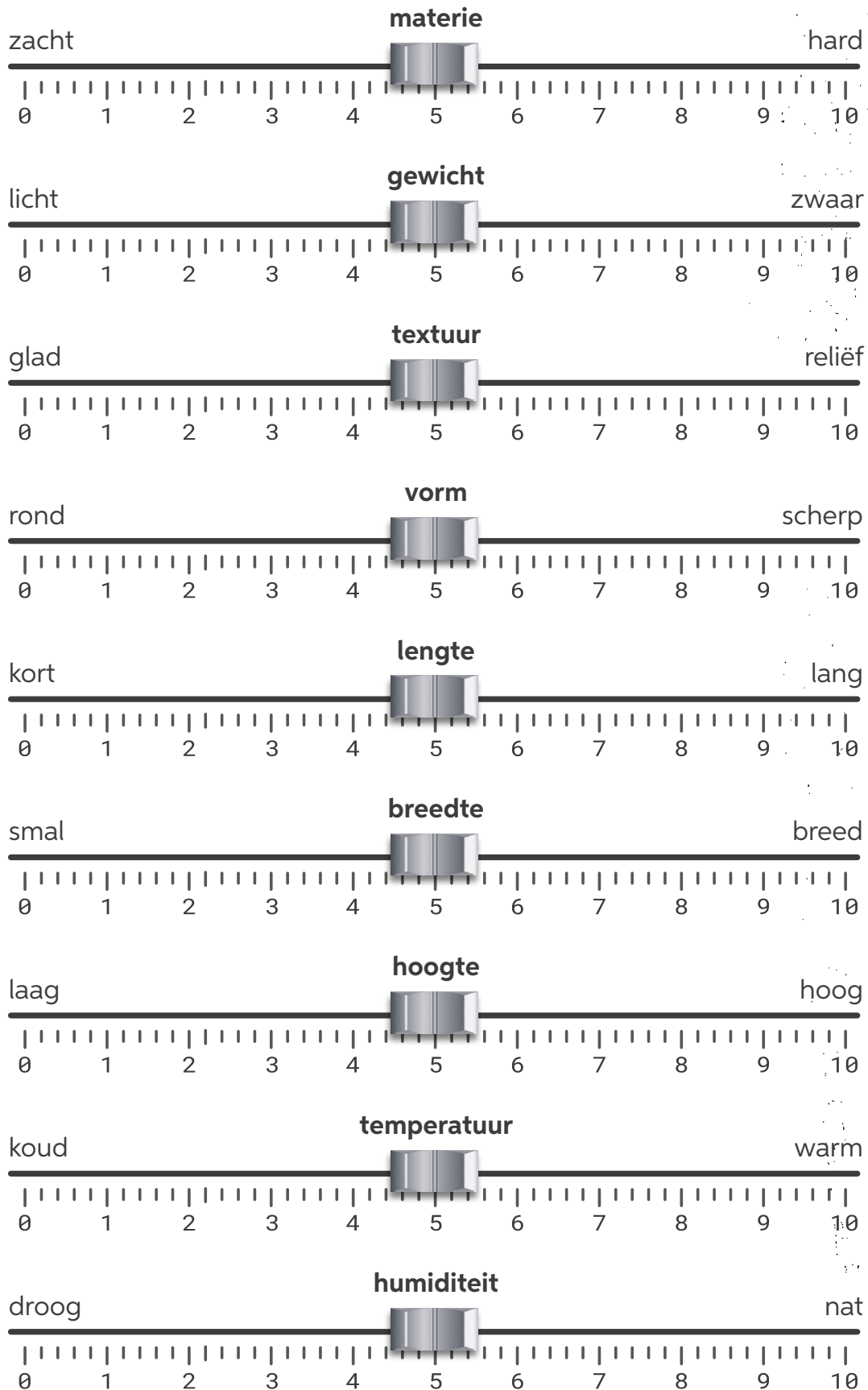
- In plaats van met klei of ander materiaal, kan je deze oefening in 2D doen door de geluiden te tekenen.
- Bij een grote groep kan je de oefening in de tijd beperken door iedereen één werk te laten omschrijven, bijvoorbeeld dat van de linkerbuur.

Het zou fijn zijn om foto's van jullie werken te mogen ontvangen: stuur ze gerust naar info@aifoon.org.

Invulblaadje

Beluister een geluid en geef het een score op de 9 onderstaande assen.
Liever online? Dat kan via geluidenatlas.org.

Geluidenatlas is een innovatief partnerproject van aifoon, S.M.A.K., BuSo Sint-Rafaël en het Vlaams blinden- en slechtziendenplatform Symfoon met steun van de Vlaamse Overheid.

S.M.A.K.

www.aifoon.org

© aifoon vzw, niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder toestemming en bronvermelding